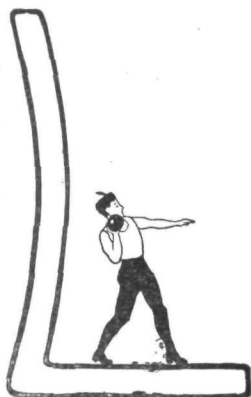

CVETINOMIRSKI:

Krožnik breskev.

ičkali smo koruzo. Na majhnih, križem sobe razpostavljenih stolčkih smo sedeli domači, za pečjo na klopi pa je čepela soseda Julka, starikava, a vkljub temu priljudna ženica z velikimi očali na nosu. Ročno je šlo delo izpod rok, iz ust je gladko in neprenehoma tekla beseda; posebno Julka je mnogo govorila. Mirno je svetila pod začrnelim stropom petrolejka; samo kadar je brezpokojni jesenski veter zunaj malo močnejše potrkal na stekla v oknih, se je plamen v zakajenem cilindru komaj vidno zganil in se nagnil nekoliko vstran.

Julka je pripovedovala to-le:

V mladih letih sem služila na Dunaju pri jako imenitni gospodi. Gospod je bil uradnik v najlepši moški dobi, vedno elegantno oblečen, finih manir, gospa mlada, neizmerno lepa ženska, lic tako mlečnobelih in nežnih, kakor jih nisem videla potem nikoli več. Imela sta samo enega otroka, majhno hčerko; veselje in ponos staršev je bila Amanda, zaklad, ki ga je čuvala ljubezen matere in očeta v toliki meri, da skoraj ni bilo mej tej srečni ljubezni... Komaj pet let pa je bilo deklici, ko jo vrže nena doma huda bolezen na posteljo. Strašen udarec je bil to za njene starše, posebno za mater. Cele dolge noči je prejojala mlada gospa ob bolni hčerki; ihteč, nad bolnico sklonjena, je z vročimi solzami močila otrokov obraz. »Amanda, mein liebes Kind!« — Tudi gospod je imel oči vlažne, kadarkoli je prišel iz urada domov. A vse zaman; Amandi se je zdravje vedno bolj slabšalo; ne zdravniki, ne vzdihni staršev niso nič pomagali.

O mraku sem stopila nekoč v gospejino spalnico. Gospe same takrat slučajno ni bilo doma, tudi gospoda še ni bilo iz urada. Tiho sem stopala

po mehkih, pisanih perzijskih preprogah do postelje, kjer je ležala kakor umirajoč angelček sredi paradiža Amanda. Deklica je spala; na njenem belem, od hudobnega sveta še nedotaknjem obrazu nisem mogla razbrati nikake bolesi; nasprotno — celo odsev sladkih sanj je valoval na njem. Zavrtela sem gumb v steni — v mračno sobo je rekoma planila trepečoča električna svetloba. Umirajoči angelček sredi paradiža se je hipoma zganil; Amanda je odprla svoje dolge, košate trepalnice, zakaj ščemela jo je svetloba; njene roke pa se niso zgenile, kakor tudi njeno telesce ne. Sklonjena nad njo, sem jo pričela poljubljati na čelo, na oči in na lica; zakaj tudi jaz sem nadvse ljubila tega otroka. Takrat je Amanda hipoma zaihtela. Ko sem jo vprašala, kaj želi, je povedala, da bi rada breskev. Obljubila sem ji, da bom izpolnila njeno željo; in otrok je utihnil. — Šele zvečer mi je razodela gospa, česar prej nisem vedela: Da je imela Amanda že od nekdaj izmed vsega sadja najrajša breskve. In gospa sama se je začudila, da ni bila že prej postregla otroku z breskvami...

Drugi dan sem bila že navsezgodaj na sadnem trgu. Prav lepo sem si bila izdelala na tihem načrt: Breskev kupim Amandi, tistih žlahtnih, rumeno nadahnjenih, tako okusnih in dišečih, da bi jih jedli še angelci, če bi imeli zobe. In doma zložim breskve na najlepši krožnik, ki ga poneseš koj Amandi; to bo otrok vesel!... S takimi lepimi mislimi sem stopila k prvi branjevki na trgu: »Breskve!« — Branjevka se je samo zahohotala. — »No, breskve, mamca! Ali ste gluhi?« sem rekla še enkrat. Toda čudo nad vsemi čudi! Branjevka je hipoma zresnila svoj obraz in se z osornim glasom okrenila proti meni: »Ali se mislite porčevati iz mene?.. Sredi zime, pa sveže breskve, in to celo v takem mestu kakor je Dunaj?« — Šele tedaj mi je postalo vse jasno: V resnici — pod nogami mi je hreščal sneg... Toda vkljub temu sem se čudila, ne vem, komu bolj, ali bolj sama sebi ali branjevki ali zimi... Da je mogla navezati Amanda moje misli nase tako, da sem bila skoraj pozabila, kako se vrti svet!... Še sama sem se morala smejati... In vendar, iz lastnega žepa bi bila rada dala krono za eno samo breskev, če bi bila takrat le kje naprodaj. Ali ni mi bilo dano, da bi bila napravila Amandi to veselje...

Doma sem s svojo žalostno novico presenetila najprvo gospo, potem še otroka.

»Saj res!« je zalomila gospa z belimi rokami po zraku. »Popolnoma smo pozabili, da se pozimi na Dunaju nikjer ne dobi svežih breskev.«

Amanda pa se ni dala utolažiti. Ni ji šlo v glavo, da ni zunaj poletja ali jeseni, da je ravno zima, da torej ni mogoče dobiti breskev. Za trdno je bila prepričana, da je na sadnem trgu vse polno zabojev s samimi breskvami, ki diše tako opojno in prijetno. Medtem, ko je kril debel sneg strehe in ulice, ji je skozi okna v posteljo dišalo le po breskvah...

Opoldne pri kosilu pa se je k sreči domislil, gospe in meni v največjo tolažbo, gospod sam nečesa pametnega.

»Veš kaj, Fanny, Francu bom pisal, pa bo dobila Amanda breskve. Saj na Laškem je, kakor pravijo, večna pomlad.«

Tako je rekel gospod in koj po kosilu je pisal svojemu prijatelju na Laško.

Bolnik ne pričakuje ozdravljenja tako željno, kakor smo pričakovali tedaj mi breskev za Amando. Z vsakim dnem se je zgrnila na nas večja tesnoba in radovednost; zakaj zdelo se nam je, kakor da je že vsak prihodnji dan lahko usodepoln ključ za vrata bodočnosti... V svoji otroški pameti si Amanda že ničesar več ni želela kakor edinole breskev, tistih najlepših, rumenih; govorila je, da jo bodo breskve ozdravile... In tako smo se tudi drugi nalezli Amandinega mnenja, si nehote vtepli v glavo, da bodo napravile breskve morda čudež; zato smo neizmerno težko čakali.

Pet dni je že preteklo tako; pet dni nestrpnega pričakovanja — dolga večnost. Ali breskev še vedno od nikoder. Na naše duše je legel top strah in nas je tiščal k tlom:

»Morda pa tudi na Laškem nima nihče več niti ene breskve prihranjene!«

Topi strah se je razlezel v žalost, ki nas je davila kakor močne železne pesti. Hudih slutenj polna, je postajala gospa od dne do dne bolj nervozna in nemirna, dasiravno se Amandina bolezen prav nič ni poslabšala.

Ali še tisti večer se je zgodilo, treščilo je kakor silna gora na nas. Večerjali smo, ko je iz spalnice hipoma in nenadoma poklicalo s tenkim, boleznim glasom:

»Mama!«

Mrtvaška grozota, strašna, kakor je strašnejše nisem dihala nikoli več pozneje, je zazevala iz te edine besede.

Skokoma, obadva hkrati, sta planila gospod in gospa izza mize in drvela v spalnico; za njima še jaz.

»Amanda!«

Umirala je... Pred očmi se mi je stemnilo... Tri ure je umirala, ona, Amanda, veselje in ponos staršev, pred materinimi in očetovimi ljubečimi očmi je umirala. Ni besed, ki bi mogle popisati mrtvaško razrušenost, ki je bila takrat v nas vseh! Kaj sta čutila mati in oče ob svoji umirajoči hčerki, nisem mogla dognati; samo toliko pa vem za gotovo, da se jima je obema zdelo, kakor da se pogrezata v zevajoč, brezdanji prepad, vedno niže in niže, črnemu obničju, ki nima ne začetka ne konca, v nenasitno žrelo...

Ko sem se kakor po dolgi dremavici vzdramila, sem klečala na tleh, v očeh solze.

»Mrtva! Mrtva!« — — —

Gospojin krik je bil, ki me je bil potisnil na tla in me obenem zbudil iz otopelih misli. Ozrla sem se. Na postelji, nad mrtvo hčerko, sta z iz-

tegnjenimi rokami, glasno ihtoč, slonela gospod in gospa, glavi kakor mrtvi globoko na prsih. Kamen bi bil moral oživeti ob njenem ioku; Amanda ni oživela...

Drugo jutro dopoldne, ko na breskve že nihče več ni mislil in smo stali molče, z rosnimi trepalnicami, ob mrtvaškem odru Amande, smo dobili po pošti nepričakovano majhen zabojček.

»Prepozno!« smo zavzdihnili skoraj vsi obenem. Bile so breskve z Laškega...

Res sem zložila, kakor sem bila nameravala že teden prej, breskve lepo na krožnik, a ne za Amando, ampak za njene pogrebce. Zakaj nihče izmed nas, ne gospod, ne gospa in ne jaz, se ni dotaknil tega južnega sadja, ki si ga je bila Amanda tako močno želela v svoji bolezni.

* * *

Julka je utihnila; ozrl sem se na skrivaj nanjo in sem zapazil, da so njene oči rosne. Za hip so obtičali koruzni štorži napol zličkani v naših rokah, kakor na ukaz nam je zaštalala vsem beseda. Grobna tišina nas je objela; v tej grobni tišini pa je kakor z ostrimi bucikami kljuvalo na naša srca... Ali kmalu se je povrnila med nas prejšnja veselost, pozabili smo na Julkino povest, pozabili na Amando, in pogovor je drdral živahno po svojem starem tiru naprej.

Pozno je že bilo. Vrata v sobo so se odprla in mati je prinesla na mizo nekoliko povečerka — krožnik breskev. Kakor da je bila mati čula Julkino povest in nam samo zategadelj prinesla breskev; a mati je bila dozdej vendar zunaj, v kuhinji.. Zganili smo se in se začudili; samo v toliko je vplivala na nas Julkina povest. Nato smo se vsi glasno posmejali — tistega smeha si še zdaj nikdar ne morem razložiti: bil pa je to smeh, nevreden odveze, smeh, sam na sebi sicer nič grd, toda pri spominu na Amando sramoten in gnusen predhodnik greha — Julka sama pa je vzkliknila:

»O, kako lepe breskev imate pri vas!«

In planili smo h krožniku, ki je bil kmalu popolnoma prazen. Ozrl sem se, zopet na skrivaj: Na Julkinem velem obrazu se je kakor vesel razposajenček prevračal zadovoljen smehljaj; tudi ona je jedla breskve, tudi ona je pozabila na Amando.

Ponoči me je predramilo iz spanja hipoma votlo grmenje. Skozi široko lino je zapihal v svisli leden veter, ki je rahljaj in razmetaval že tako zrahljano suho seno okrog mojega ležišča name, da so me prijetno ščegetale dolge dišeče bilke po vratu in po razgaljenih prsih. Pomencal sem si oči in vrgel odejo razse; vroče mi je bilo — nov greh se je dramil v moji duši iz spanca, predramil se je naposled docela. Nov greh? Mencal sem si oči naprej; ali greh ni hotel zbežati iz duše, četudi se je kakor močerad leno plazil iz kota v kot, da bi pobegnil. Spomnil pa sem se na Amando in na breskve iz Julkine povesti, in hipoma sem se jel zavedati svojega novega greha.

»Kakor tisti njeni pogrebci — tako sem storil! Njen spomin sem onečastil — ne smel bi se bil dotakniti breskev, včeraj ne!«

Vedno bolj me je težil ta novi greh; nič več nisem mogel zaspati. Po kolenih sem se skobalil z ležišča do line in sem zastrmel venkaj v noč. Jatoma so drveli črni oblaki nad dolino, iz neba na zemljo so sikali krvavi bliski, grom za gromom je osorno bobnel od gore do gre; kakor kače s strupenimi, na smrten pik pripravljenimi žreli so se mi zazdeli tisti sikajoči bliski.

»Odkod ste? No, pa saj vas poznam... Kače!«

Sam svojega glasu sem se prestrašil; ali ravno zato, ker so se mi zazdele lastne besede tako tuje in neznane kakor iz drugega sveta, sem nadaljeval:

»Če ste že njo, dajte, pičite še mene, ki sem ji storil krivico! Čemu čakati?... Več je bila vredna kakor jaz, pa ji niste prizanesli...«

Bliski so v žarečih presekih križali nebo dalje, sikali z razklanimi želi mimo line, ali mene ni nobeden pičil.

Od srda razgret sem se vrnil trepetaje nazaj na svoje ležišče. Greh, ki je bil begal poprej v moji duši, se je že dodobra umiril; šel je spat, da se zbudi zjutraj iznova in prične še bolj glodati; ali pa se je izpremenil v nič in me ne bo nikoli več nadlegoval — kdo ve?... Počasi so mi lezle trepalnice na oči, toda spanca ni hotelo biti: venomer je grmelo zunaj — Bog se je kregal nad pregrešnim svetom. V polsnu se je prikazala pred mojimi očmi Amanda, prebodena od bliska, obdana od hropečih oblakov; vsa bela je bila, vsa smehljajoča, še v smrti lepša kakor angelček. Obšla me je globoka žalost... Amanda, sestra draga po Adamu in Evi, odpusti mi grešniku! Amanda, sestra mila, kje je tvoj mladi grob? Kdaj pridem za teboj jaz?...

Milko in solnček.

„Zlati solnček, daj, pokukaj zopet
skoz oblake kakor svoje dni! . . .
Ah, ne vem, kaj sem se ti zameril,
da te, solnček, nič več k meni ni!...“

Daj, posveti, pa poglej skoz megle!
Ti ne veš, kako mi je dolg čas!
Veš kaj? Da se malo poigrava,
pridi, pridi enkrat k meni v vas!...“

Res je slišal Milka zlati solnček
in pregnal na zemlji tih je mrak,
pa nasmehnil se v pozdrav je Milku,
a nato se zopet skril za siv oblak...

Tinče Ravljen.

